

DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-55-5>

УДК 330.104.54: 316.47

Почерніна Н. В., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

nataliia.pochernina@tsatu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-6109-6099

Васильченко О. О., ст. викладач

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

elenavasylichenko@tsatu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-5420-2375

ТЕОРІЯ ВЗАЄМОДІЇ: КІЛЬКІСНИЙ ВИМІР РЕЗУЛЬТАТІВ З ПОЗИЦІЙ МІКРО- ТА МАКРОЕКОНОМІКИ

Анотація. Охарактеризовано взаємодію як елемент економічної системи в концепті «загальне – особливе – специфічне». Наголошено на тому, що тривала економічна взаємодія формує певні інститути – «правила гри», – які виступають у ролі обмежень в механізмі прийняття рішень суб'єктами господарювання і обумовлюють поділ економічних систем на чотири її типи. Інституційні обмеження діють на усіх рівнях господарювання, реалізуючи три сторони інституційної якості економічної системи. Однак, остання має відмінні характеристики на мікро та макрорівні. Характеристика інституційної якості вимагає кількісної оцінки результатів взаємодії. Визначено критерії класифікації вимірників економічної взаємодії. Наведенні приклади групування показників економічної взаємодії для мікро, мезо та макрорівня. Підкреслено практичне значення проведення оцінки результатів взаємодії на кожному рівні.

Ключові слова: економічна система, інституційна якість, взаємодія, філософська концепція загального, особливого та специфічного, показники економічної взаємодії, критерії класифікації.

JEL code classification: A13, D02, E02, F55

Постановка проблеми. Ефективність функціонування та розвиток економічної системи будь-якого рівня залежить від взаємодії суб'єктів господарювання, у процесі якої між ними формуються соціально-економічні відносини різного характеру. Оскільки сучасна економіка є високо динамічною та нестабільною, виникає потреба оцінити її здатність протистояти впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. А здатність ця значною мірою залежить від трьох складових: наявної ресурсної бази, якісного механізму управління та спроможності економічних агентів використати синергетичні ефекти співпраці. Тож аспекти кількісного виміру результатів взаємодії є актуальними для практики господарювання мікро-, мезо-, макро- та мегарівня за будь-якого стану економічної системи, а особливо в умовах виникнення кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія суспільної взаємодії є предметом дослідження багатьох наук: філософії, психології, історії, соціології, антропології, політології, економічної теорії, менеджменту, права тощо. Така багатоаспектність лише підкреслює її значимість і міждисциплінарний характер. А трансформації економічної світ-системи, які відбулись на зламі ХХ–ХХІ ст. (глобалізація, інформатизація, фінансизація, екологізація тощо) безперечно орієнтують економічну думку до міждисциплінарних розвідок, що цілком відповідає формуванню нової парадигми, направленої на дослідження нерівноважних, нелінійних, відкритих систем на основі методологічного плюралізму та домінантності цілей сталого розвитку. Відтак, аналізу економічної взаємодії присвячені праці багатьох вітчизняних та іноземних вчених, зокрема Галлахера Ш., Мاستроджорджо А., Петракки Е. [5], Хаканссон Х., Снехоти І. [7], Лісовської Л. [8], Бондар Н., Уманців В. [12].

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є класифікація показників, що вимірюють результативність економічної взаємодії з позицій мікро- та макроекономіки. Дана мета реалізується через виконання наступних завдань: 1) розкрити роль взаємодії як визначника

особливості та специфічності економічної системи; 2) розподілити показники взаємодії за її типом, кількісною та якісною ознакою.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сучасної економічної науки відрізняється значним рівнем конвергенції наукових підходів до аналізу окремих фундаментальних засад функціонування економічної системи, зберігаючи, однак, при цьому специфіку домінантної методології, притаманної певному напрямку (лібералізму, кейнсіанству, інституціоналізму тощо). На нашу думку, це є прикладом дії одного з принципів матеріалістичної діалектики, який зумовлює виділення загального, особливого та специфічного у розвитку об'єкта дослідження.

Оскільки об'єктом дослідження економічних наук виступає економічна система, то виявлення загального в її розвитку проявляється через появу концепцій, які дають простір різним науковим течіям рухатись в одному напрямі, зберігаючи при цьому свої відмінні риси. Вважаємо, що окремим прикладом таких фундаментальних концепцій є сталий розвиток.

Особливість економічної системи обумовлена її типами, що відрізняються характером взаємодії учасників. А специфічність кожної системи проявляється у здатності розвиватись, рухатись, що залежить від інституційної якості конкретної економічної системи певного рівня. Авторське розуміння загального, особливого та специфічного відносно обраного предмету дослідження узагальнене на рисунку 1.

Рис. 1. Характеристика економічної системи в концепті «загальне – особливе – специфічне»

Джерело: авторська розробка

Загальним для будь-якої економічної системи є її орієнтованість на задоволення потреб людини (фізіологічних, соціальних, економічних, духовних). Досягнення цієї мети для сучасного рівня розвитку цивілізації вбачається в реалізації цілей сталого розвитку. Але шлях до їх реалізації є різним для економічних систем різного типу. Для кожного типу притаманні відмінні риси в структурних елементах економічної системи. І ця особливість транспонується і на особливе трактування структури економічної системи різними науковими школами. Так, політична економія розглядає економічну систему як сукупність продуктивних сил, економічних відносин та механізму господарювання; Економіка трактує економічну систему як сферу використання вхідних обмежених ресурсів для отримання вигоди; інституціоналізм характеризує економічну систему як взаємовідносини суб'єктів у рамках певних правил гри (інститутів). Однак, відмінне трактування структури економічної системи різними науковими течіями не заперечує того факту, що особливість певного типу економічної системи визначається характером взаємодії економічних агентів передусім у сфері виробництва. Ця особливість, у свою чергу, породжує відмінності і в механізмі регулювання системою. Тож економічна взаємодія виступає одним з визначників особливості економічної системи. Водночас, вона є єдиним джерелом її специфічного розвитку в конкретних умовах, оскільки формує інституційну якість.

Як підкреслює Фернандес Ескінас, «в економіці інституції зазвичай визначаються як взаємопов'язані системи правил і норм, формальних і неформальних, які обмежують, мотивують або сприяють економічним діям» [1, с. 122]. Відтак, формування інститутів – це результат економічної взаємодії на протязі тривалого періоду, внаслідок чого стало можливим створення «правил гри», основним завданням яких є розв'язання суперечностей.

Інституційні обмеження є дієвими для економічної системи будь-якого рівня: мікросистеми (окремого підприємства), системи мезорівня (економіки галузі, регіону чи кластеру), макросистеми (країни в цілому) чи мегасистеми (світового господарства). Тому змістовне наповнення категорій «інституційна якість» можна узагальнити наступним чином:

- 1) прозорість і відповідальність;
- 2) баланс між контролем та свободою дій;
- 3) сприяння рівності і запобігання дискримінації

Таке широке трактування охоплює усі рівні господарювання. Тільки інституційна якість для економічної системи певного рівня буде розширена за рахунок відмінних характеристик. Наприклад, на макрорівні інституційна якість трактується як «широке поняття, яке охоплює закони, індивідуальні права, державне регулювання та послуги. Воно включає якість процесу, за допомогою якого уряди обираються, контролюються та змінюються, а також здатність урядів ефективно формулювати та провадити розумну політику» [2, С. 1]. Актуальним є таке трактування і для мегарівня, коли інституційна якість визначається для інтеграційного блоку країн або для країн певного регіону. У цьому випадку відмінними характеристиками інституційної якості будуть світові показники управління, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові інституційної якості макрорівня за визначенням Світового банку

Світові показники управління	Зміст показника
1	2
Вибори і підзвітність	відображає здатність громадян країни брати участь у виборі свого уряду, а також дає уявлення про свободу вираження поглядів, свободу асоціацій і вільні ЗМІ
Політична стабільність і відсутність насильства й тероризму	оцінює ймовірність дестабілізації діяльності уряду чи його повалення неконституційними чи насильницькими засобами, зокрема політично вмотивованим насильством і тероризмом
Ефективність уряду	фіксує сприйняття якості наданих державних послуг; якості державної служби та ступінь її незалежності від політичного тиску; якості формування та реалізації політики; вимірює ступінь прихильності уряду до такої політики

Закінчення таблиці 1

1	2
Регуляторна якість	оцінює здатність уряду формулювати та впроваджувати ефективну політику щодо розвитку приватного сектора та розробляти правила, які заохочують приватну ініціативу
Верховенство права	фіксує уявлення про те, наскільки агенти довіряють існуючим суспільним нормам та дотримуються їх, зокрема оцінює якість виконання контрактів, захист прав власності, дієвість поліції та судів, а також ймовірність злочинів і насильства
Контроль корупції	визначає, якою мірою державна влада використовується для приватної вигоди, включаючи як дрібні, так і великі форми корупції, а також «захоплення» держави елітами та приватними інтересами

Джерело: складено автором за даними [3, с. 4–5]

Характеристика інституційної якості вимагає кількісної оцінки результатів взаємодії, у зв'язку з чим постає питання класифікації показників та методологія їх обрахунку. Обов'язковою передумовою класифікації є обрання критеріїв, за якими формується набір показників. Їх перелік, сформований відповідно до цілей даного дослідження, наведено на рисунку 2.

Кількісний вимір результатів взаємодії з позицій мікро- та макроекономіки відрізняються домінуючим методологічним підходом:

– мікроекономіка віддає перевагу граничному методу, коли результативність взаємодії оцінюється на основі порівняння приростів вихідних благ з розрахунку на одиницю вхідних ресурсів;

– макроекономіка більше застосовує метод агрегування, коли взаємодія оцінюється через інтегральний показник, сформований на основі широкого переліку факторів, що мають вплив на результативну ознаку

Мікроекономічний підхід застосовується не лише для аналізу взаємодії в межах окремого підприємства / товариства. Він може бути корисним і для аналізу взаємодії економічних агентів в межах окремого ринку (особливо у випадку його монополізації чи за умов його існування у формі олігополії). Певною мірою він може використовуватись і на метарівні при аналізі взаємодії в межах однієї територіальної громади, окремого кластеру (у тому числі транскордонного) чи окремої галузевої структури (наприклад, індустріального парку).

Так само і макроекономічний підхід не обмежується аналізом взаємодії в конкретній країні. Він застосовується і для міжрегіональних, і для міжгалузевих, і для міжнародних порівнянь.

Рис. 2. Критерії класифікації показників економічної взаємодії

Джерело: побудовано автором

Існує практика використання інтегрованих показників і на мікрорівні. Тільки для кожного названого рівня буде використовуватись різний набір індикаторів, що формують інтегральний індекс. Для макроекономічного підходу важливу роль відіграє методологія, розроблена міжнародними організаціями. Крім того, в обрахунок інтегральних показників на макро- та мегарівні часто включаються ще й неекономічні фактори (політичні, культурні тощо), що накладає певні обмеження на їх використання для аналізу саме економічної взаємодії.

Для реалізації поставлених завдань в межах даного дослідження ми пропонуємо авторське групування показників для оцінки взаємодії на кожному рівні господарювання.

Таблиця 2 стосується мікрорівня.

Наведений в таблиці приклад групування акцентує увагу на виявленні якісних характеристик взаємодії, що значною мірою впливають на ефективність підприємства в цілому. Так, критерій охо-

Таблиця 2

Приклад групування показників економічної взаємодії на мікрорівні

Група	Показники	Характеристика	Обрахунок	Визначники
1	2	3	4	5
Показники охоплення	Частка ринку	стан компанії щодо її конкурентів у галузі бізнесу	$q_p = \frac{Q_\phi \cdot 100\%}{Q_{заг}}$	Q_ϕ – обсяг продажів компанії в грошовому або натуральному виразі; $Q_{заг}$ – загальний обсяг продажів на ринку (гр.од або од.)
	Темп зростання експорту	зміцнення позицій на зовнішньому ринку	$I_E = \frac{E_1}{E_0}$	E_1 – обсяг експорту у поточному періоді; E_0 – обсяг експорту у минулому періоді
	Темпи зростання іноземних інвестицій	інвестиційна привабливість	$I_{in} = \frac{I_{n1}}{I_{n0}}$	I_{n1}, I_{n0} – обсяг іноземних інвестицій у поточному та минулому періоді відповідно
Показники тісноти зв'язку	Рівень спеціалізації робочого місця	середня кількість технологічних операцій, яка припадає на робоче місце за місяць	$D_n = \frac{r \cdot n}{p}$	r – кількість операцій, що проходить конкретний предмет у процесі обробки на цьому робочому місці; n – кількість предметів за найменуванням, які обробляються на цьому робочому місці за місяць; p – кількість робочих місць
	Коефіцієнт фінансової залежності	відношення запозичених та власних коштів	$K_{фз} = \frac{3K}{K_{вл}}$	$3K$ – залучений капітал $K_{вл}$ – капітал власний
Показники співробітництва	Кількість створених робочих місць			
	Відсоток нових клієнтів по відношенню до середньої чисельності клієнтів			
Показники суперництва	Індекс ESG прозорості оцінює систему корпоративної відповідальності українських компаній за соціальними, екологічними та управлінськими критеріями			
	Коефіцієнт плинності кадрів	частка працівників, що вибули за надлишковим оборотом	$K_n = \frac{B_{н.о.}}{q_{ссп}}$	$B_{н.о.}$ – звільнені за власним бажанням або через порушення умов договору / трудової дисципліни); $q_{ссп}$ – чисельність працівників середньоспискова

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5
	Кількість рекламаций постачальникам	оформлені документально претензії, що пред'являються покупцем продавцю у зв'язку з невідповідністю якості чи кількості товару, що поставляється за умовами договору.		
	Податковий борг	сума, яку компанія заборгувала перед державним бюджетом, у зв'язку з несплатою податків та сума нарахованих за це штрафів		
Показники ефективності	Індекс впливу продуктивності на зарплату	приріст заробітної плати в розрахунку на 1 % зростання продуктивності праці	$I = \frac{\Delta ЗП}{\Delta ПП}$	$\Delta ЗП$ – приріст заробітної плати у %; $\Delta ПП$ – приріст продуктивності праці у %
	Рівень задоволеності клієнтів	питома вага позитивних оцінок у загальній їх кількості	$PЗ = \frac{K_{поз} \cdot 100\%}{K_{оц}}$	$K_{поз}$ – кількість позитивних відповідей при опитуванні; $K_{оц}$ – загальна кількість наданих відповідей
	Коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства	інтегральний індекс за обраними критеріями конкурентоспроможності	$KKП = a \cdot Eв + b \cdot \Phi n + c \cdot Eз + d \cdot Kт$	$Eв$ – індекс ефективності виробничої діяльності підприємства; Φn – індекс фінансового стану підприємства; $Eз$ – індекс ефективності організації збуту і просування товару на ринку; $Kт$ – індекс конкурентоспроможності товару. a, b, c, d – вага відповідного критерію, визначена експертним шляхом

Джерело: складено автором

плення акцентує увагу на масштабах збільшення / зменшення співпраці. Критерій тісноти зв'язку передбачає оцінку міцності взаємодії, пов'язані з поняттями «тривалість угод», «автономність / залежність», «інтеграція». Критерій співробітництва виділяє показники, що відбивають рівень організації спільної діяльності, забезпечують її успішність, узгодженість. Цей вид взаємодії пов'язаний з поняттями «кооперація», «згода», «адаптація», «асоціація», «партнерство» тощо. В групу показників суперництва віднесені чинники, які послаблюють взаємодію, створюють перепони на шляху до порозуміння. Вони пов'язані з поняттями «конкуренція», «конфлікт», «опозиція», «протистояння», «недовіра» тощо. Показники ефективності демонструють відносний ефект взаємодії, тобто оцінюють результат її впливу на окремий аспект діяльності фірми чи на діяльність підприємства в цілому.

Аналіз кількісних показників взаємодії на мікрорівні може використовуватися для:

- покращення взаємодії з клієнтами та постачальниками;
- виявлення слабких позицій в системі внутрішньо фірмових зв'язків;
- зменшення часу на подолання дисбалансів, що виникли;
- розробки комунікативної стратегії підприємства;
- підвищення якості менеджменту;
- оцінки потенційних загроз зменшення довіри та втрати конкурентоспроможності;
- виявлення резервів підвищення корпоративної соціальної відповідальності;
- порівняння з підприємствами-лідерами галузі;
- підвищення гнучкості та інновацій.

Ми поділяємо думку Завадських Г., Лисак О. та Тебенко В. про те, що «що при прийнятті управлінських рішень керівники мають враховувати не тільки економічну складову (прибу-

ток), а й брати до уваги фактор соціальної відповідальності – створення соціальної цінності для стейкхолдерів: персоналу, споживачів, громади» [4, с. 129].

Але аналіз взаємодії на мікрорівні важливий і у більш широкому контексті. Йдеться про формування ринкового середовища, здатного спрямовувати економічну взаємодію в напрямку реалізації соціально значимих завдань. Досить цікавим дослідженням у цьому напрямку є стаття Шона Галлахера, Антоніо Мastroджорджо та Енріко Петракка, в якій ринок характеризується як соціально розширена когнітивна інституція та наголошується на необхідності усвідомлення, як їх «можна скоригувати чи трансформувати з метою зменшення реіфікації, збільшення автономії та усунення інституційно спричинених спотворень у міжсуб'єктивних взаємодіях» [5].

Аналіз взаємодії важливий і на мезорівні, оскільки має практичну значимість для розробки політики регулювання галузі / регіону / кластеру. Приклад групування показників економічної взаємодії на мезорівні наведено на рисунку 3.

Варто зауважити, що на галузевому рівні взаємодія суб'єктів обумовлена специфікою виду діяльності та використання специфічних ресурсів. Тому покращення ефективності їх використання само по собі віддзеркалює покращення взаємодії. Крім того, за допомогою певної методології можна виокремити економічний, екологічний та соціальні ефекти. Подібний підхід був застосований, зокрема, у дослідженні ефективного використання земельно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств України колективом вітчизняних науковців [6]. Автори статті зауважують, що оцінка ефективності здійснюється у двох напрямках: створення інституціалізованого середовища через оренду, оподаткування, систему пільг за раціональне використання землі та покращення її якості тощо; використання економічних важелів (інвестиції, фінансування, кредитування, механізм відведення земель тощо) [6, с.75]. Вважаємо, що для аналізу взаємодії запропонована методика є досить цікавою.

Практичне значення аналізу взаємодії на галузевому ринку полягає у з'ясуванні, яку віддачу вона дає для агентів. Заслужують уваги висновки Х. Хаканссон та І. Снехоти про те, що: 1) взаємо-

Рис. 3. Приклад групування показників взаємодії на мезорівні (галузь / регіон / кластер)

Джерело: авторська розробка

дія з часом дає можливість використовувати частину витрат як інвестиції (при використанні аналогів); 2) «партнери можуть використовувати один одного для розробки кращих рішень і для розвитку знань»; 3) взаємодія створює мережеві ефекти через спільні розробки з третьою стороною [7, с. 121].

Інший важливий практичний результат аналізу взаємодії в галузі – це забезпеченні розвитку інноваційних процесів задля підвищення продуктивності. Поділяємо думку Лісовської Л., що результатом ланцюга взаємодій «особистість – організація – спільнота» є «спільне виконання етапів або окремих робіт, об'єднання ресурсів задля досягнення ефекту синергії, створення умов для використання інноваційного потенціалу учасників взаємодії» [8, с. 175]. Отже, динаміка показників інноваційного розвитку відбиватиме покращення або погіршення взаємодії у визначеній сфері діяльності.

Коли мова йде про інноваційний розвиток регіону, то додається ще один практичний аспект аналізу взаємодії – оцінка здатності регіональних органів влади його забезпечити, «взявши на себе відповідальність за збалансоване регулювання та стратегічне планування інноваційного розвитку та пряме стимулювання інноваційного процесу» [9, с. 85]. Значна роль у цьому процесі може відігравати міжмуніципальне співробітництво (ММС), якщо його результат проявлятиметься передусім в економії ресурсних витрат.

Групування показників взаємодії на макрорівні враховує національну та міжнародну складову. У першому випадку акцент робиться на ефективності макроекономічної політики, що проявляється у забезпеченні підвищення добробуту населення країни, підвищення її економічної стійкості та конкурентоспроможності. При цьому, як підкреслюють Ткач Є. та Нікіфоров П., важливо при розробці національної стратегії враховувати висновки різних теоретичних ідей і концепцій для того, щоб в конкретних умовах існування певної країни розробити механізм оптимального поєднання ринкових сил та державного регулювання [10].

У другому випадку показники взаємодії підрозділяються на такі, що оцінюють готовність національних суб'єктів включитись в міжнародні економічні відносини, та показники, які відбивають результативність колективних зусиль у здобутті переваг групою країн.

Авторське бачення групування показників взаємодії на макрорівні наводимо у наступному прикладі:

1) Показники охоплення:

– Індекс європейської інтеграції країн Східного партнерства – оцінює прогрес, досягнутий шістьма країнами Східного партнерства (Молдови, України, Грузії, Вірменії, Азербайджану, Білорусі) за трьома вимірами: Демократія, ефективне врядування та верховенство права; Конвергенція політики з ЄС та Цілі сталого розвитку;

2) Показники тісноти зв'язку:

– Індекс транснаціоналізації (Transnationality Index) – розраховується як середнє арифметичне з трьох показників: питома вага зарубіжних активів ТНК, питома вага продажів за кордоном та питома вага іноземного персоналу;

– Індекс інтернаціоналізації (Internalization Index) – відношення кількості закордонних філій ТНК країни до загальної кількості філій ТНК у світі;

3) Показники співробітництва:

– Індекс схильності регіону до міжнародної інтеграції – агрегований показник, що оцінює інтенсивності включення регіонів в інтеграційні процеси через динаміку шести індикаторів [11];

– Індекс інтенсивності внутрішньорегіональної торгівлі – вимірює активність зустрічних операцій країн в межах одного регіону;

4) Показники суперництва:

– кількість денонсованих міжнародних договорів;

– кількість діючих у поточному періоді антидемпінгових, компенсаційних та захисних заходів щодо української продукції;

5) Показники ефективності:

– Індекс глобальної конкурентоспроможності – сформований на основі 113 змінних, згрупованих у 12 показників, що визначають конкурентоспроможність країн світу, які знаходяться на різних рівнях економічного розвитку;

– Всесвітній індекс багатовимірної бідності – детально аналізує бідність за окремими показниками та вимірами, що допомагає ефективно оцінювати різні аспекти бідності та запобігати їм. Індекс Багатовимірної Бідності складається з трьох основних вимірів (здоров'я, освіта та життєві стандарти) та десяти індикаторів.

Загалом, результативність взаємодії на макрорівні може оцінюватись за фактом реалізації певних національних або інтернаціональних цілей. Так, здатність України протистояти воєнній агресії потужнішою за потенціалом країни обумовлена безпрецедентною соціальною згуртованістю усіх, хто наближає перемогу. І йдеться не лише про взаємодію між державою, приватним бізнесом та громадянами всередині країни. Йдеться про взаємодію глобального рівня з урахуванням міжнародного характеру зовнішньої допомоги в усіх її формах надання. І така згуртованість буде важливою і після завершення війни. Ми погоджуємось з думкою Бондар Н. та Уманців В. про те, що «реалізація стратегії повоєнної відбудови економіки спроможна досягти встановлених цілей лише на основі використання потенціалу взаємодії держави та приватного капіталу» [12, с. 15]. Отже, у даному контексті соціальна взаємодія перетворюється на фактор економічного зростання та рушійну силу міжнародної інтеграції.

Висновки. Проведене дослідження привертає увагу до необхідності системного аналізу ефективності взаємодії як фактору інституційної якості економічних систем будь-якого рівня. Кількісний вимір показників взаємодії має практичне значення для формування виваженої стратегії сталого розвитку. Запропоновані авторами приклади групування показників оцінювання результативності взаємодії на мікро, мезо та макрорівнях можуть бути використані як методологічна основа для обґрунтування плану реалізації розроблених стратегій з урахуванням поточних викликів з акцентом на підвищенні інституційної якості економічної системи. Реалізація даного підходу на основі статистичних даних може бути предметом подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Fernandez Esquinas M. Editorial: “Buenas y malas instituciones”. La cuestión de la calidad institucional en las ciencias sociales. *Revista Centra de Ciencias Sociales*, 2023, № 2(2), С. 117–128. DOI: <https://doi.org/10.54790/rccs.70>
2. Does Europe lead the way in institutional quality? / Eurofound. Luxembourg.: Publications Office of the European Union. 2022. 28 p. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2022-11/ef22026en.pdf> (дата звернення: 24.03.2025).
3. Kaufmann D., Aart K. The Worldwide Governance Indicators. Methodology and 2024 Update : Policy Research working paper 10952. World Bank Group, Prosperity Practice Group. Washington: RRR 158 p. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099005210162424110> (дата звернення: 24.03.2025).
4. Завадських Г. М., Лисак О. І., Тебенко В. М. Корпоративна соціальна відповідальність: формування та реалізація в Україні. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. Т. 2, №. 48. С. 129–139. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2023-48-129-139>
5. Gallagher S, Mastrogiorgio A, Petracca E. Economic Reasoning and Interaction in Socially Extended Market Institutions. *Front Psychol*. 2019 Aug 19; 10:1856. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01856> (дата звернення: 24.03.2025).
6. Vinichenko I., Tkachenko S., Sereda O., Prus Yu., Pochernina N. Imperatives of efficient use of land and resource potential of the agricultural enterprises of Ukraine. *Scientific Horizons*. 2021. № 24(4). С. 72–89. DOI: [https://doi.org/10.48077/scihor.24\(4\).2021.72-89](https://doi.org/10.48077/scihor.24(4).2021.72-89)
7. Hakansson H., Snehota I. Economic effects of interaction. The neglected economy of connectivity. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 2024. Vol. 39(2). P. 117–123. DOI: <https://doi.org/10.1108/JBIM-05-2023-0282>
8. Лісовська Л. С. Теорія взаємодії в інноваційних процесах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2020. №2(8). С. 165–180. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2020.02.165>
9. Lisovska L., Mrykhina O., Sheremeta B., Ivanets L Strategic guidelines of regional management development of systems interaction in innovative processes of the region. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2021. № 2 (8). С. 84–97. DOI: <http://doi.org/10.23939/semi2021.02.084>
10. Ткач Є.В., Нікіфоров П.О. Економічна теорія та економічна політика: взаємодія в сучасних умовах України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-22>
11. Почерніна Н. В. Міжнародна інтеграція регіонів України в системі цілей економічної політики. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. № 349 С. 52–62. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2023-49-52-62>
12. Бондар Н. М., Уманців В. Ю. Повоєнне відновлення економіки: взаємодія держави та приватного капіталу. *Економічна теорія та право*. 2023. № 3 (54). С. 6–21. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2023-54-3-6>

References:

1. Fernandez Esquinas M. (2023). Editorial: “Buenas y malas instituciones”. La cuestión de la calidad institucional en las ciencias sociales. *Revista Centra de Ciencias Sociales*, 2(2), 117–128. DOI: <https://doi.org/10.54790/rccs.70>
2. Eurofound (2022), Does Europe lead the way in institutional quality? Publications Office of the European Union, Luxembourg. 28 p. Available at: <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2022-11/ef22026en.pdf>
3. Kaufmann D., Aart K. (2024) The Worldwide Governance Indicators. Methodology and 2024 Update : Policy Research working paper 10952 / World Bank Group, Prosperity Practice Group. Washington: RRR 158 p. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099005210162424110>
4. Zavadskykh H., Lysak O. & Tebenko V. (2023) Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: formuvannia ta realizatsiia v Ukraini. [Corporate social distance: formation and implementation in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky)*, 2(48), 129–139. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2023-48-129-139> (in Ukrainian)
5. Gallagher S., Mastrogiorgio A. & Petracca E. (2019) Economic Reasoning and Interaction in Socially Extended Market Institutions. *Front. Psychol*, 10, 1856. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01856>
6. Vinichenko I., Tkachenko S., Sereda O., Prus Yu. & Pochernina N. (2021). Imperatives of efficient use of land and resource potential of the agricultural enterprises of Ukraine. *Scientific Horizons*, 24(4), 72–89. DOI: [https://doi.org/10.48077/scihor.24\(4\)](https://doi.org/10.48077/scihor.24(4))
7. Hakansson H. & Snehota I. (2024) Economic effects of interaction. The neglected economy of connectivity. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 39(2), 117–123. DOI: <https://doi.org/10.1108/JBIM-05-2023-0282>
8. Lisovska L. (2020) Teoriia vzaïemodii v innovatsiïnykh protsesakh. [Integration theory in innovation processes] *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”. Seriia “Problemy ekonomiky ta upravlinnia”*, 2(8), 165–180. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2020.02.165> (in Ukrainian)
9. Lisovska L., Mrykhina O., Sheremeta B. & Ivanets L. (2021) Strategic guidelines of regional management development of systems interaction in innovative processes of the region. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Liuivivska politekhnika”. Seriia “Problemy ekonomiky ta upravlinnia”*, 2 (8), 84–97. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2021.02.084>
10. Tkach Ye. & Nikiforov P. (2022) Ekonomichna teoriia ta ekonomichna polityka: vzaïemodiia v suchasnykh umovakh Ukrainy. [Economic theory and economic policy : interaction in modern conditions of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-22> (in Ukrainian)
11. Pochernina N. (2023) Mizhnarodna inteïratsiia rehioniv Ukrainy v systemi tsilei ekonomichnoi polityky. [International integration of Ukrainian regions in the system of economic policy goals]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky)*, 3(49), 52–62. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2023-49-52-62> (in Ukrainian)
12. Bondar N. & Umantsiv V. (2023). Povoïenne vidnovlennia ekonomiky: vzaïemodiia derzhavy ta pryvatnoho kapitalu. [Post-war economic recovery : interaction between the state and private capital]. *Ekonomichna teoriia ta pravo*, 3(54), 6–21. DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2023-54-3-6> (in Ukrainian)

Pochernina N. V., PhD, Associate Professor

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

nataliia.pochernina@tsatu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-6109-6099

Vasylchenko O. O., Senior Lecturer

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

elenavasylchenko@tsatu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-5420-2375

INTERACTION THEORY: QUANTITATIVE MEASUREMENT OF RESULTS FROM THE POSITION OF MICRO- AND MACROECONOMICS

Abstract. The modern economy is dynamic and unstable, so it is necessary to assess its ability to withstand internal and external threats. This ability depends on three components: available resources, a high-quality management mechanism, and synergy of interaction between economic agents. The theory of social interaction is a subject of research in many sciences, therefore it has an interdisciplinary character. Transformations of the economy in the 20th and 21st centuries actualize interdisciplinary research for the analysis of non-equilibrium, nonlinear, open economic systems. The theory of interaction is an example of such research. Task statement. The purpose of this article is to classify indicators that measure the effectiveness of economic interaction from the perspective of micro- and macroeconomics. This goal is realized by performing the following tasks: 1) to reveal the role of economic interaction through the prism of the philosophical

interpretation of general, specific and special; 2) to group indicators of economic interaction by its type, quantitative and qualitative characteristics. Research results. The authors interpret the concept of “general” in relation to modern economic systems as the dominance of the concept of sustainable development. The philosophical concept of “specific” is considered as the result of economic interaction of economic entities over a long period, as a result of which such types of economic systems as traditional, command-administrative, competitive and mixed economies are formed. The content of the concept of “specific” is revealed through the institutional quality, which has distinctive characteristics of interaction at the micro and macro levels. The characteristics of institutional quality require a quantitative assessment of the results of interaction, in connection with which the issue of classifying interaction indicators becomes important. The authors identified four classification criteria: the type and level of economic interaction, its quantity and quality. Examples of grouping indicators according to these criteria for assessing economic interaction at the micro, meso and macro levels are given. The features of the methodology for measuring the results of interaction in micro- and macroeconomics are disclosed. Conclusion. The study draws attention to the need for a systematic analysis of the effectiveness of interaction as a factor of the institutional quality of economic systems at any level. Monitoring interaction indicators is of practical importance for the formation of a high-quality sustainable development strategy and the drawing up a plan for its implementation, taking into account current threats.

Key words: economic system, institutional quality, interaction, philosophical concept of general, particular and specific, indicators of economic interaction, classification criteria.